Spenörtens fortsatta reträtt mot nordost i Skåne

Gunnar Svensson

Fig. 1. Spenört. Foto: Åke Svensson.

Spenört (*Laserpitium latifolium*) som tillhör familjen flockblomstriga (Apiaceae) är en ofta hög (60–150 cm) växt med äggrunda, småtandade, blågröna 2–10 cm stora småblad. Växten är fleråriг och blommar i juli–sept med stora vita flockar. Ofta går den ej i blom och då ses endast de lägre karakteristiska bladverken. Den trivs på kalk- och mullrik mark vid bryn mot öppen terräng (1).

I Sverige är den allmän i de sydöstra delarna av landet, speciellt i Uppland, Södermanland, Östergötland, Småland och på Öland (2). Den äts gärna av kreatur (3), vilket kanske ligger bakom tron att den ökar mjölkproduktionen (1).

Historisk- och senare utbredning i Skåne

Spenört nämns av Fries 1835 från Östra Vemmerlöv i sydöstra Skåne (4). Areschoug (1881) benämnder den som sällsynt, men att den i synnerhet finns i socknar i nordöstra Skåne (5). Under Weimarcks inventering av Skånes flora på 1940–1960-talen hade den nog sin största utbredning i östra Skåne, samt med en lokal vid Krapperup i västra Skåne (6). Vid Skånes flora projektet (1989–2006) noterades den på 15 lokaler (100×100 m rutor), varav en förvildad från odling i Brönnestads socken (7). Lunds Botaniska Förening beslöt att 2021 inventera tidigare kända lokaler (1981–2017) med spenört.

Resultat

På de 16 tidigare kända lokaler med spenört i östra Skåne återfanns den vid 8 av dessa, men enbart på 3 platser i 3 socknar i nordöstra Skåne. De två lokalerna i västra Skåne (Brönnestads- och Rya socken) blev ej eftersökta. (Se Tabell och Karta 1)

De närbelägna bestånden mellan Åby och Krogstorp i Ivetofta respektive de vid Odersberga i Fjälkestad är kända sedan lång tid tillbaka. Lilja nämner spenört från lokalen i Ivetofta i sin *Skånes Flora* från 1838 (7) och 1881 anger Areschoug arten från Odersberga där den samlats av prov. J. Persson (5). Lokalen strax söder om Ugerups säteri i Köpinge upptäcktes under inventeringen för Skånes Flora 1992. Även från Köpinge socken är spenört emellertid känd sedan 1800-talet. I andra upplagan av *Skånes Flora* från 1870 anger Lilja Köpinge stamp som lokal för spenört (8). Här, eller i stampens omedelbara närhet, återfann Arne Holmqvist spenört 1964. Avståndet mellan Ugerup och Köpinge stamp är 1 kilometer.

Sammanfattning

Spenört har de senaste decennierna halverat sin utbredning i Skåne och återfinns nu endast på tre platser i tre kommuner i den nordöstra delen av landskapet. Igenväxning av buskar och sly i bryn vid åkrar och markvägar är en rimlig förklaring till tillbakagången.

Referenser

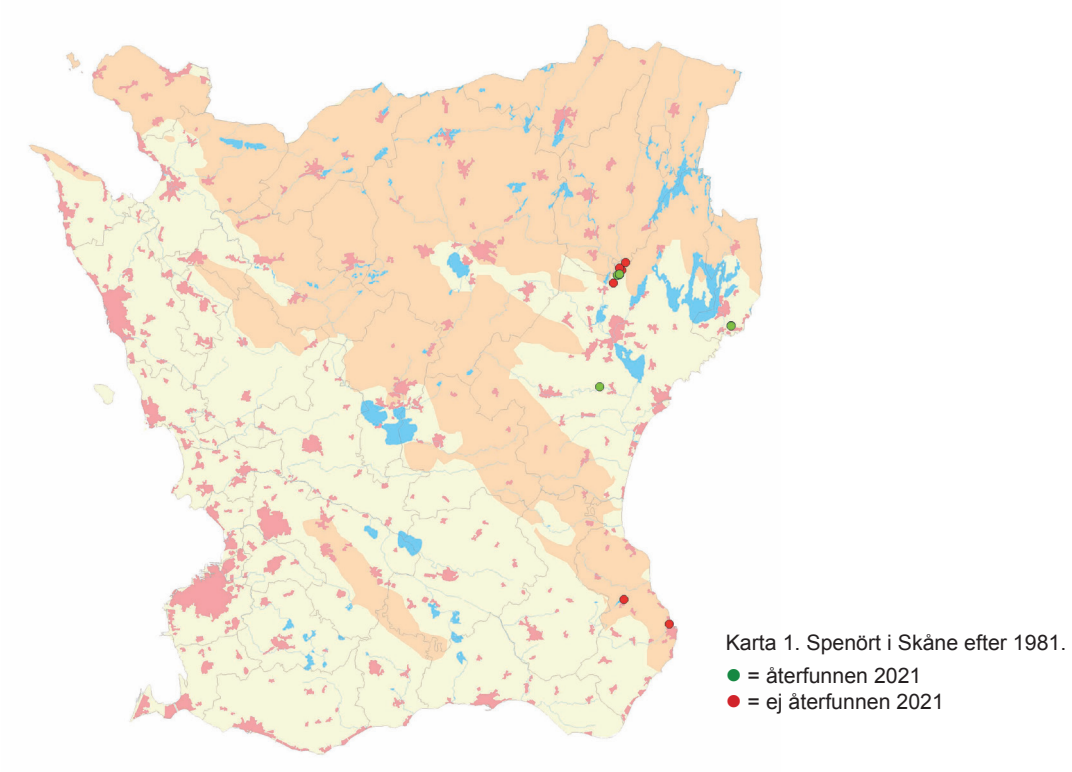
1. Anderberg, A & Anderberg, A-L. 2017, *Den virtuella floran*. >http://linnaeus.nrm.se/flora/
2. SLU Artdatabanken. >https://artfakta.se/naturvard/taxon/laserpitum-latifolium-219685
3. *Svenskt lantbrukslexikon 1941*.(sid. 874). >http://runeberg.org/lantblex/0878.html
4. Fries, E. 1835. *Corpus florarum provincialium Sveciae 1*. Scandicam scripit.
5. Areschoug, F.W.C. 1881. *Skånes flora. Innefattande de fanerogama och ormbunksartade växterna*.
6. Weimarck, H. & Weimarck, G. 1985. *Atlas över Skånes flora*, Lund.
7. Tyler, T. m. fl. (red.) 2007. *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning*, Lund.
8. Lilja, N. 1838. *Skånes flora*. Lund.
9. Lilja, N. 1870. *Skånes flora. Andra uppl*. L. J. Hiertas förlag, Stockholm.

Fig. 2. Spenört. Foto: Åke Svensson.

Tabell. Spenört i Skåne 1981–2021.

Socken (del av Skåne)	Platsbeskrivning	Antal lokaler	Antal återfynd	Antal plantor
Ivetofta (NO)	Markvägskant/lövbryn; Krogstorp-Åby	3	3	60
Fjälkestad (NO)	Buskrika åkerkanter; Odersberga	10	4	30
Köpinge (NO)	Markväg/lövbryn; Ugerup	1	1	20
Östra Vemmerlöv (SO)	Längs banvall 2005; Gyllebo sjö	1	0	-
Simrishamn (SO)	Tommarpsåns utlopp 2017; Tobisviken	1	0	-
Brönnestad (V)	Noterad förvildad 1992; Johanneshus	1	ej eftersökt	
Rya (V)	Noterad på äng intill P-plats 2014; Ingeborrarp		ej eftersökt	

Karta 1. Spenört i Skåne efter 1981.
● = återfunnen 2021
● = ej återfunnen 2021

Fig. 3. Strax söder om Ugerups säteri växer spenört på en igenväxande markvägren. Bakom busk- och trädridån rinner Vramsån. Foto: K.-A. Olsson.